

FOCUS: ASIELZOEKERS EN VLUCHTELINGEN, DE LANGE EN MOEIZAME WEG NAAR WERK

De techniek om gegevensbanken aan elkaar te koppelen zoals bij de Census 2011 (zie Kader 5) biedt heel wat mogelijkheden. Zo kan de instap van nieuwkomers op de arbeidsmarkt in de tijd worden opgevolgd. Dankzij de financiering van de POD Wetenschapsbeleid (programma Samenleving en Toekomst³⁹) en van Myria konden onderzoekers van de Universit  Libre de Bruxelles (GERME) en van de KULeuven (HIVA) dat bestuderen voor  lle personen die een asielaanvraag deden tussen 2001 en 2010. Uit de studie (project Careers⁴⁰ genoemd) bleek dat hun socio-economische inschakeling wel degelijk reëel is, maar lang, moeilijk en vol hinderpalen. Om dat vast te stellen hebben de onderzoekers over verschillende jaren de periodes onderzocht waarop ze werkten, werkloos waren of een sociale uitkering kregen om zo te begrijpen welke elementen bepalend waren voor hun kansen op werk.

Kader 6

Omschrijving van de bestudeerde populatie

.....

Het project Careers heeft geen betrekking op een staal van de bevolking, maar op **alle personen die tussen 2001 en 2010 asiel hebben aangevraagd** in België en die zich in 2010 nog altijd officieel op het Belgische grondgebied bevinden. Dit vertegenwoordigt 108.856 personen.

Onder die personen hebben de onderzoekers zich in eerste instantie geconcentreerd op de 71.768 personen tussen 18 en 65 jaar om de kans dat ze werk hebben op het einde van 2009 te bestuderen.

Vervolgens legt de studie zich meer specifiek toe op de erkende vluchtelingen en maakt een specifieke analyse over degenen die het vluchtelingenstatuut hebben verkregen tussen 2003 en 2006. Daarna wordt hun loopbaan in detail bestudeerd over een periode van vier jaar vanaf de verkrijging van hun verblijfstitel als vluchteling. Dit deel van de studie heeft betrekking op 4.869 personen.

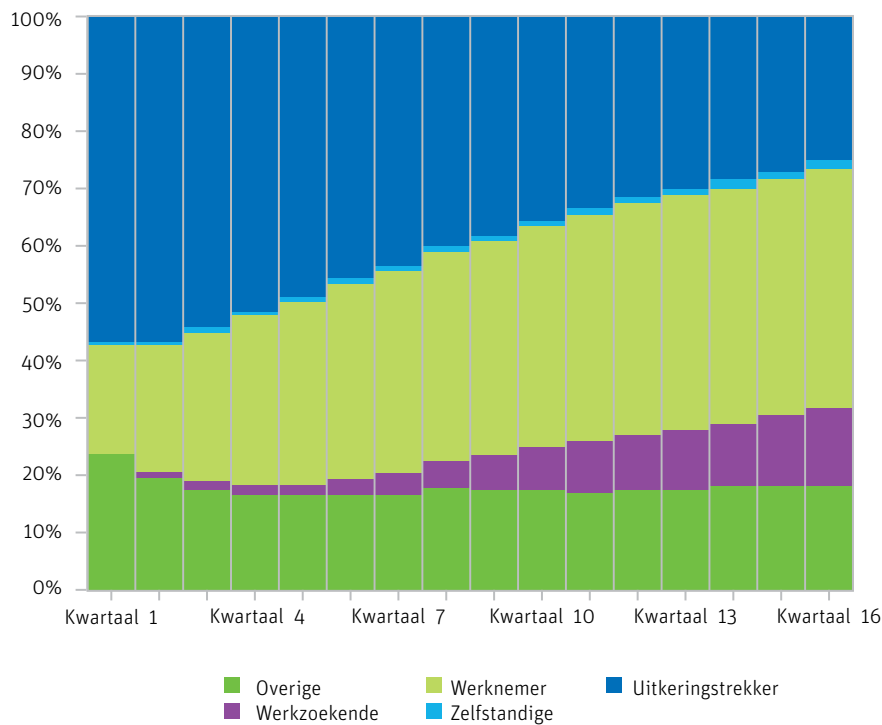
De tijd die iemand in België heeft doorgebracht, speelt een doorslaggevende rol. Het eerste jaar is de kans dat men aangewezen is op sociale uitkeringen groot, maar die neemt jaar na jaar geleidelijk af. Voor de cohorte van asielzoekers die in 2002 zijn aangekomen, bedraagt de tewerkstellingsgraad 0,6% na een verblijf van  en jaar op het Belgische grondgebied. In 2010 bedroeg de tewerkstellingsgraad voor diezelfde populatie al 37%. Bij de populatie die na 2007 in België is aangekomen, ligt de tewerkstellingsgraad lager dan voor de vorige cohorten, wat waarschijnlijk te wijten is aan de veranderde wetgeving, die beperkingen van de arbeidsmarkt heeft ingevoerd voor asielzoekers. Ook het soort werk dat ze uitvoeren evolueert na verloop van tijd. In 2001 was 6% van de banen die werden ingevuld door personen die tussen 2001 en 2010 asiel vroegen een *white collar job* (bediende) en 94% een *blue collar job* (arbeider). Negen jaar later, in 2010, was het aandeel *white collar jobs* al opgelopen tot 21%.

39 www.belspo.be/belspo/ta/index_nl.stm.

40 De onderzoeksresultaten werden gepubliceerd in: Rea A. en Wets J. (ed.), *The long and Winding Road to Employment. An Analysis of the Labour Market Careers of Asylum Seekers and Refugees in Belgium*, Academia Press, Gent, 2014. De studie en een samenvatting ervan zijn ook beschikbaar op www.myria.be.

Figuur 16. Verdeling volgens socio-professioneel statuut van de erkende vluchtelingen over een periode van vier jaar vanaf de erkenning van het vluchtelingenstatuut (N=4.869)

(Bron: Rea A. et Wets J. (ed.), *The long and Winding Road to Employment. An Analysis of the Labour Market Careers of Asylum Seekers and Refugees in Belgium*, Academia Press, Gent, 2014, p. 121)

Figuur 16 geeft de evolutie weer in de loopbaan van de erkende vluchtelingen tussen 2003 en 2006 over een periode van vier jaar na de erkenning van het vluchtelingenstatuut. Elk kwartaal komt overeen met een periode van drie maanden. Op het ogenblik van de erkenning van hun statuut (*kwartaal 1*), genieten 57% van de vluchtelingen een sociaal inkomen (in het blauw), maar stilaan neemt deze categorie af. Het aantal werknemers (in het licht groen), daarentegen, neemt geleidelijk toe en wordt de belangrijkste categorie. Na vier jaar vertegenwoordigt ze verreweg het voornaamste beroepsstatuut van de vluchtelingen. Het aantal zelfstandigen (in het licht blauw) blijft beperkt, maar neemt na verloop van tijd toe. Het aantal vluchtelingen dat werkzoekend is (in het paars) stijgt ook na verloop van tijd, maar blijft gering, zelfs na afloop van de periode, in vergelijking met het aantal werknemers, de personen met een ander statuut en die welke sociale uitkeringen genieten. De categorie van de personen zonder enige vorm van inkomen (in het donker blauw) blijft doorheen de tijd stabiel.

De resultaten zijn dus bemoedigend, want ze tonen aan dat het aandeel erkende vluchtelingen die actief zijn op de arbeidsmarkt (werknemers, zelfstandigen en werkzoekenden) sterk toeneemt. Het stijgt immers van 19% op het moment van de erkenning van de status naar 55% na vier jaar. Omgekeerd neemt het aandeel erkende vluchtelingen dat aangewezen is op sociale uitkeringen in amper vier jaar tijd sterk af en daalt van 57% naar 25%.

Vier jaar na de erkenning van hun statuut is 55% van de vluchtelingen actief op de arbeidsmarkt.

De onderzoekers hebben ook alle loopbaanevoluties bestudeerd gedurende die vier jaar en vier typeprofielen van loopbanen onderscheiden:

1. **De actieve loopbaan (34%)**: dit loopbaantype omvat de personen die tijdens die vier jaar een nagenoeg volledig actieve loopbaan hebben gekend op de arbeidsmarkt (werknemers, zelfstandigen of werkzoekenden).

2. **De geleidelijke integratie op de arbeidsmarkt (29%):** De personen van wie de loopbaan tot dit type behoort, waren bij het begin van hun loopbaan voor het overgrote deel aangewezen op een sociale uitkering, maar na verloop van tijd is het aandeel werknemers onder hen toegenomen.
3. **De sociaal afhankelijke loopbaan (25%):** deze wordt gekenmerkt door een nagenoeg totale afhankelijkheid van een sociale uitkering gedurende de vier bestudeerde jaren.
4. En, tot slot, de vluchtelingen met een **ander loopbaantype (12%)**. Deze categorie omvat de erkende vluchtelingen die niet actief zijn op de arbeidsmarkt en evenmin aangewezen op een sociale uitkering. Volgens de onderzoekers zouden de meesten van hen huismoeders en -vaders zijn die afhankelijk zijn van het inkomen van hun partner. We mogen de situatie van die personen niet uit het oog verliezen, want ze kan tot problemen leiden op het gebied van sociale bescherming (o.a. pensioenen).

De resultaten van de studie zijn dus positief, aangezien ze aantonen dat er gedurende die hele vier jaar voor 63% van de vluchtelingen sprake is van een actieve loopbaan of een geleidelijke integratie op de arbeidsmarkt, terwijl slechts een op de vier vluchtelingen afhankelijk blijft van een sociale uitkering vier jaar nadat hij of zij het vluchtelingenstatuut heeft verkregen.

De studie Careers heeft aangetoond dat sommige factoren de kansen vergroten om werk te vinden. Zo benadrukken de onderzoekers dat het feit dat personen **tijdens de asielprocedure al hebben gewerkt**⁴¹ een positieve invloed heeft op de rest van hun loopbaan. De waarschijnlijkheid om een actieve loopbaan te hebben, is groter voor degenen die tijdens de asielprocedure hebben gewerkt. Voor de erkende vluchtelingen merken de onderzoekers op dat dit gegeven sterk verbonden blijft met het aantal jaren dat iemand in België heeft doorgebracht.

Een ander zeer invloedrijke factor is het gewest waar iemand woont. Voor het totaal aantal personen dat tussen 2001 en 2010 een asielaanvraag heeft ingediend, is de kans om werk te vinden twee keer groter in Vlaanderen dan in Wallonië. Daarnaast is de kans op werk slechts zeer lichtjes groter in Brussel dan in Wallonië. Het is moeilijk om de werkelijke reden van dat verschil tussen de gewesten te

41 Volgens de huidige wetgeving kunnen asielzoekers werken met een arbeidskaart C vanaf de zevende maand dat ze hier verblijven en op voorwaarde dat hun asielaanvraag nog in behandeling is. (KB van 22 december 2009 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers). Tijdens de periode die het project Careers onderzocht, is de wetgeving herhaaldelijk gewijzigd. Voor meer info: zie A. Rea en J. Wets (ed.), pp. 14-15.

achterhalen. Heeft het alleen te maken met de betere economische toestand in Vlaanderen of zien we hier de positieve gevolgen van het inburgeringstraject dat door de Vlaamse Gemeenschap werd ingevoerd?

De conclusies van de studie zijn genuanceerder wat de invloed van de **verkrijging van de nationaliteit** betreft. Voor de mannelijke erkende vluchtelingen zou dit de kansen op een geleidelijke integratie op de arbeidsmarkt vergroten en de waarschijnlijkheid van een inactieve loopbaan doen afnemen. Voor de vrouwelijke erkende vluchtelingen daarentegen, zijn de resultaten niet significant en kunnen geen conclusies worden getrokken.

In tegenstelling tot wat men zou kunnen denken, lijkt het verkrijgen van het **vluchtelingenstatuut** de kansen op een integratie op de arbeidsmarkt niet te vergroten. Het idee dat de status van vluchteling (dat een onbepert verblijf, de toegang tot de arbeidsmarkt en een gemakkelijkere gezinshereniging met zich meebrengt) zou helpen bij de integratie op de arbeidsmarkt zou dus ontkracht zijn.

De studie benadrukt ook het feit dat sommige profielen met specifieke moeilijkheden te maken krijgen. Dat is het geval voor vrouwen, meer bepaald voor alleenstaande moeders, maar ook voor de jongsten en oudsten onder hen. Laten we die profielen in detail bekijken.

Van alle vluchtelingen hebben de alleenstaande moeders het het moeilijkst om zich te integreren op de arbeidsmarkt.

Van de erkende vluchtelingen die werden bestudeerd, was een op de vier vrouwen een **alleenstaande moeder** (26%). Dit aandeel is veel hoger dan in de rest van de maatschappij⁴². Uit de studie blijkt dat het voor de alleenstaande moeders het meest problematisch is om zich op de arbeidsmarkt te integreren. Voor hen is de kans het grootst dat ze hun hele loopbaan lang aangewezen zullen blijven op een sociale uitkering. Alleenstaande ouders worden immers geconfronteerd met het probleem van kinderopvang, niet alleen om te kunnen werken, maar ook om een opleiding te volgen, met inbegrip van een taalopleiding Frans of Nederlands. Daarbij komt nog dat de erkende vluchtelingen bij hun aankomst minder kans hebben dan de rest van de bevolking dat ze kunnen terugvallen op een familie- of sociaal netwerk dat hen kan helpen om voor de kinderen te zorgen.

Ook de **leeftijd** speelt een rol. De kans op een actieve loopbaan neemt toe met de leeftijd en neemt dan na een

42 Ter vergelijking, voor het totaal van de in België wonende bevolking, waren 9% van de vrouwen tussen 18 en 64 jaar gezinshoofd van een eenoudergezin in 2008 (bron: Datawarehouse KSZ, berekeningen: Myria).

zekere leeftijdsdrempel weer af. Omgekeerd is de kans om afhankelijk te zijn van een sociale uitkering groter voor de jongere leeftijdsgroepen, om vervolgens af te nemen en dan opnieuw toe te nemen voor de oudsten.

De studie wijst ook op verschillen naargelang van de **herkomst**. Personen afkomstig uit Sub-Saharaans Afrika en Azië die asiel hebben aangevraagd, hebben gemiddeld dubbel zoveel kans om werk te vinden dan personen uit Centraal- en Oost-Europa en dan die uit het Midden-Oosten en Noord-Afrika. De onderzoekers schuiven meerdere hypothesen naar voren om die resultaten te verklaren. Het feit dat Frans een taal is die in veel Afrikaanse landen wordt gesproken, zou hen kunnen helpen om werk te vinden in België. Ook het feit dat er in België al een gevestigde Afrikaanse gemeenschap aanwezig is, zou hen via hun sociale netwerken aan werk kunnen helpen.

Hoe kan de instap van de immigranten op de arbeidsmarkt worden verbeterd?

De studie benadrukt dat een snelle integratie op de arbeidsmarkt voordelig is voor het vervolg van de beroepsloopbaan. Het is daarom belangrijk om asielzoekers tijdens de asielprocedure het recht te geven om te werken.

Een snellere toegang tot opleidingen

Om snel werk te vinden, is het ook van essentieel belang om snel toegang te hebben tot taalopleidingen, kwalificerende opleidingen en gelijkgeschakelde diploma's. De ervaring toont aan dat asielzoekers en erkende vluchtelingen soms meerdere maanden moeten wachten alvorens ze toegang hebben tot een taal cursus en dan nog eens verscheidene maanden om naar het volgende niveau te kunnen overgaan. De stand-by- en wachtperiodes zorgen voor een aanzienlijke vertraging van het integratieproces en betekenen een rem op de socio-professionele integratie.

Niet noodzakelijk verloren tijd

Hoewel de socio-professionele integratie van asielzoekers heel wat tijd in beslag neemt, is dit niet noodzakelijk verloren tijd. De studie heeft de administratieve databases onderzocht om te weten te komen of de personen al dan niet werk hadden, maar de kwaliteit van het werk en de overeenstemming ervan met de competenties van de asielzoekers konden niet worden bestudeerd. Heel wat asielzoekers zijn hooggekwalificeerd en willen vooral de taal leren en hun competenties doen erkennen via opleidingen die in België erkend zijn of door een gelijkwaardigheid van diploma's. Die stappen kunnen

meerdere jaren in beslag nemen, maar ze zijn noodzakelijk om de verspilling van talent te vermijden. Ze renderen dus op termijn voor zowel de persoon in kwestie als de samenleving.

De studie toont aan dat de personen die het meest kans maken om werk te vinden afkomstig zijn uit de armste landen. We zouden de hypothese kunnen formuleren dat die personen gemiddeld lager gekwalificeerd zijn dan de andere asielzoekers en dat ze gemakkelijker het laaggeschoold werk zouden aannemen dat men hen bij hun aankomst in België voorstelt. De asielzoekers worden immers voornamelijk in de richting van beroepen van het type *Dirty, Dangerous and Demeaning* gestuurd. Veeleer dan dit type van werk te aanvaarden, beginnen de hoogst geschoolden soms met opleidingen, wat de statistieken van hun tewerkstelling vertraagt, maar het biedt de maatschappij wel de kans om hun competenties beter te benutten.

Een vereenvoudigde erkenning van competenties

Behalve een snellere toegang tot opleidingen, zou het ook noodzakelijk zijn om de procedures voor de erkenning van diploma's te versnellen, deze te vereenvoudigen of de asielzoekers de mogelijkheid te bieden hun competenties via een andere weg te bewijzen (tests, toegangsexamens etc.).⁴³ Het is voor mensen die hun land onder moeilijke omstandigheden zijn ontvlucht soms onmogelijk om alle documenten te verzamelen die ze nodig hebben voor de procedure tot het verlenen van de gelijkwaardigheid van hun diploma.

De invoering van kinderopvang voor een rechtvaardiger toegang tot opleidingen en werk

Alleenstaande personen met kinderen worden gehinderd in hun socio-professionele integratie. Ze lopen meer kans om afhankelijk te zijn van een sociale uitkering. Het is ook voor die ouders belangrijk om te worden ingeschakeld op de arbeidsmarkt en om daartoe taalopleidingen en kwalificerende opleidingen te kunnen volgen. Niet alleen omdat ze er evenveel recht op hebben als de anderen, maar ook omdat ze de enige referentiepersoon zijn die hun kinderen kan helpen om hun schooltraject te volgen en hen een positief beeld kan geven van integratie in de gastsamenleving.

⁴³ Deze aanbeveling werd ook geformuleerd door Caritas International in *Vluchteling zkt. job. Resultaten van een onderzoek naar opleiding en tewerkstelling bij vluchtelingen*, januari 2014, p. 46.

Kader 7

Voor een betere kennis van het sociaal-economische traject van de migranten
.....

Dankzij de nieuwe mogelijkheid om de informatie van diverse administratieve databases met elkaar te koppelen, heeft het onderzoek in België een grote stap voorwaarts gezet. Op het niveau van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid wordt opmerkelijk werk verricht om de kwaliteit van de gegevens te verbeteren en om deze gegevens toegankelijk te maken voor de onderzoekers. Ook de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) blijft, in samenwerking met het Rijksregister (RR) en de gemeenten, de kwaliteit en de hoeveelheid informatie die het beschikbaar maakt verbeteren, onder andere via Eurostat. Het project Careers is te vroeg gekomen om het motief van de eerste verblijfstitel in de analyse te kunnen meenemen. Dat gegeven zal het in de toekomst mogelijk maken om de loopbaan van de migranten te vergelijken naargelang van het motief van hun eerste verblijfstitel. De gegevens van het RR blijven daarentegen moeilijker toegankelijk, zowel wat de kosten als de beschikbaarheid ervan betreft.

Werk om meer gegevens te verzamelen blijft noodzakelijk, in het bijzonder wat de migranten betreft. Op dit ogenblik worden inspanningen geleverd om het onderwijsniveau te registreren, maar het is belangrijk om die registratie niet te beperken tot de diploma's die in België werden behaald. Alleen wanneer ook de in het buitenland behaalde diploma's worden geregistreerd, zou de onderkwalificering en de verspilling van talent kunnen worden bestudeerd. Het is ook belangrijk om de gelijkwaardigheden te registreren die door de verschillende gemeenschappen werden verkregen om de impact van de kwalificatie op de tewerkstelling van de migranten beter te kunnen beoordelen.

Tot slot, hoewel de studies vertrekkend vanuit administratieve databases de mogelijkheid bieden om profielen te onderkennen die problematischer zijn dan andere en aantonen welke factoren bevorderlijk zijn voor de socio-professionele integratie of die net bemoeilijken, bieden ze niet de mogelijkheid om de redenen van het probleem aan te duiden noch de processen die individuen ondernemen. Het is dus nodig kwalitatieve langetermijnstudies te voeren als aanvulling op de inzameling van gegevens bij personen die een asielaanvraag hebben ingediend. Het is ook van essentieel belang om de kennis van de actoren in de praktijk, die de migranten dagelijks volgen, optimaal te benutten, om samen met hen te achterhalen waardoor het socio-professionele integratieproces wordt afgeremd en welke noodzakelijke maatregelen moeten worden getroffen.